

TO GANGE GRØNLAND

Tekst og tegninger af *Alex Secher*

Med tusch og pen vikler jeg Grønland op på papiret, og jeg får - trods alle anstrengelser - kun en flis af Grønland. Med valne fingre fæstnes synsoplevelser, der hastigt skifter, men ligeså hastigt inspirerer til nye mærkelige former. Det hænder, at naturen laver sceneforandring og sænker sine tågetæpper, og dette alene tvinger til aktivitet. Den nye billedverden giver ikke fred. Liniérne kan gå over gevind i pennens strøg, så det er bedst at lade fantasien skrue sig op i de højder, hvori hallucinationer bliver til virkelighed.

Heldigvis glider endnu en kajakmand frem mellem skær og is - som målestok i en billedverden af ufattelige dimensioner, men også som et billede på menneskets formgivende evne side om side med naturens. I det første hensigtsmæssigt udtænkt i kajakkens linier - i det sidste overgået af sælsomme luner og påhit.

Snart hitter øjet på, at grønlandskortet ligner et udspændt sælskind, og fremtryller en symbolik med allusion til dyret, der førhen gav fangeren alt, hvad han behøvede. Dog, han har selv forlængst gjort omridset af den dræbte sæls hjerte identisk med en fjeldform, som talrigt er at finde Grønlands kyster rundt. Hjertefjeldene er blevet monumenter over fangstdyret, og uden smålige hensyn - i formater - som drejede det sig om fossiler over et liv, der eksisterede for millioner af år siden. Det sælspættede landskab er labyrinten, man bevæger sig i - på betrædte og ubetrædte stier. Andre har jo været her før, har foretaget lange rejser, overvintret, eller er kommet igen og igen. Beretninger herfra er legendariske. Om det store lys og de forunderlige farver. Men også nogle har set en sort-hvid billedverden skjule sig i sneens og stenenes ornamenter.

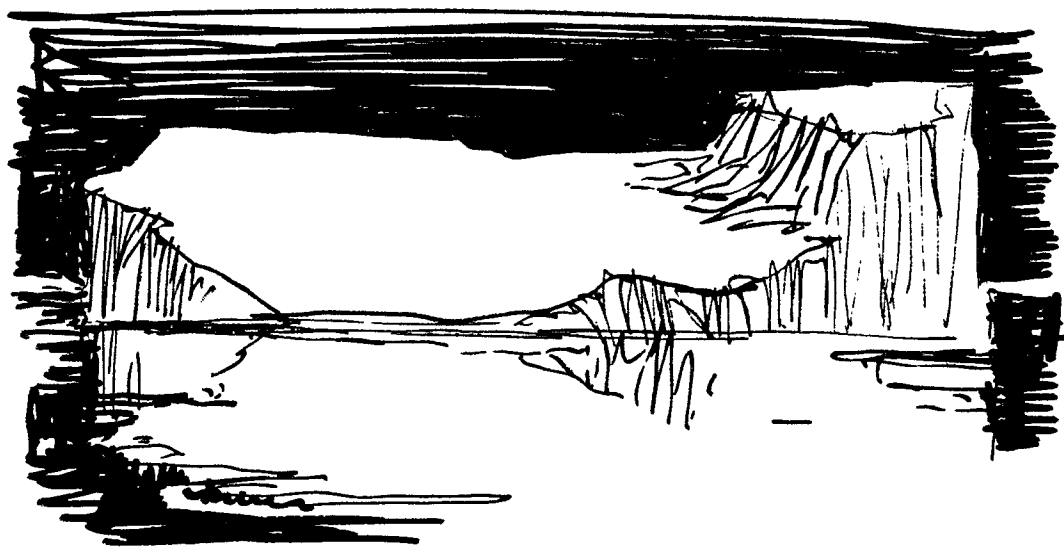
To gange Grønland er dog en begyndelse, men en beskeden ting, når man rejser i kølvandet på erfarne grønlandsrejsende. Det har nok ikke eventyrets skær som førhen, men der springer dog begivenheder ud af de synsoplevelser, som fjeldture for en stund giver, ud af det hastigt skiftende vejrlig, og ud af uudgrundelige ansigtsudtryk. Grønland tager stadig bredt imod.

Jeg tegner landkendinger med seismografiske sving, fjeld og is i sære lysbrydninger, og ansigter med runde kurver som fortsætter ud i anorakkens og - når hættten er slået

op - gør skikkelsen statuarisk. Pittoresk til det yderste er stoffets falmede lød, de blå og røde toners klange, der stemmer så dejligt med naturens. Børn og voksne står gerne model og er urokkelige som fjeldet selv. De slår en latter op, når de ser resultatet, for man honorerer modelleres tålmodighed ved at vise billedet frem. Øjnenes mongolfold registrerer virkningen i smalle sprækker, og det tydes naturligvis som en anerkendelse. De akcepterer ikke altid et kunstnerisk frispog - måske fordi de er mere fortrolige med fotografiet, der aldrig lyver. Objektivt opererer jo på anderledes hæderlig vis og tæller trådene i lappet tøj og tynde skæghår med usvigelig sikkerhed. Kunstneren kommer med »spejlvendte« resultater. Det tvinger beskueren til at se på utraditionel måde.

Grønlandskunsten - som en subjektiv brik i den mosaik, der danner billedet af et særegent milieu, havde en slags status af den kunstneriske aktivitet på en udstilling i rådhushallen i København 1953. Det var et udsnit og en præsentation af de indtryk, Grønland inspirerede danske kunstnere til gennem et halvt århundrede. Det var tingene sete gennem et temperament, forskelligt udfra kunstnerisk formåen og opfattelse, men fælles for dem dette: bjergtaget af det skønne land. Udstillingen omfattede nulevende grønlandskunstnere, med Harald Molkte som ældste udstiller, med bl.a. etnografiske skildringer fra den litterære ekspedition i 1903. Forud for den kendte polarforsker og

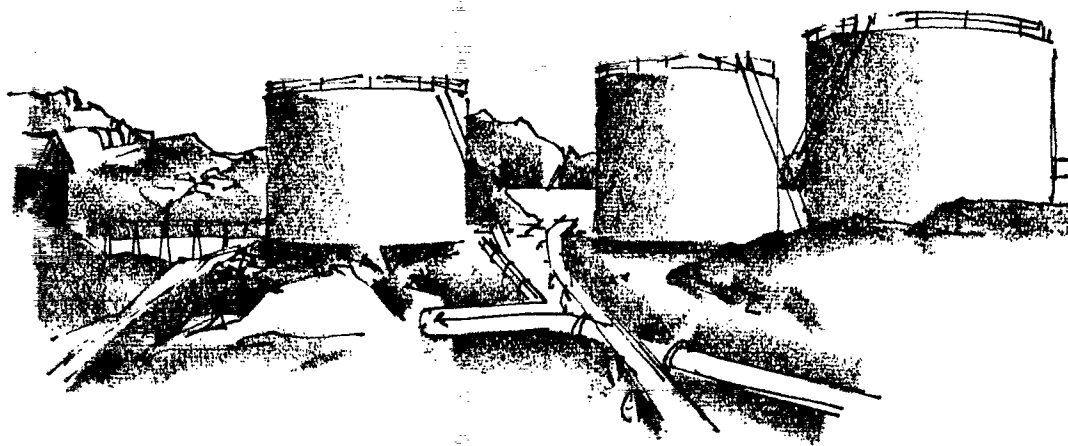

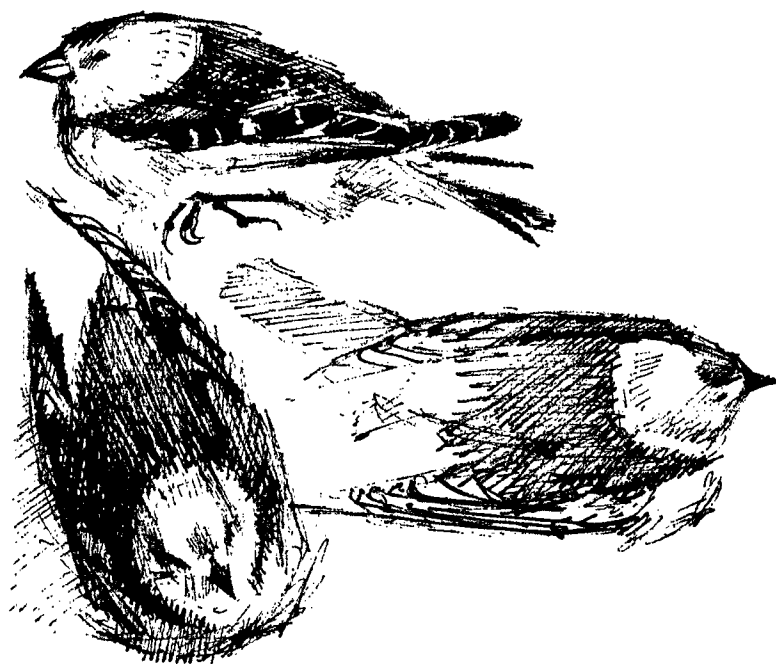

kunstner havde malere som A. C. Riis-Carstensen og Carl Rasmussen frembragt billeder fra deres grønlandsophold. Sidstnævnte omkom på tragisk vis i Atlanterhavet, idet han under en hjemtur i storm var surret fast for at tage skitser, men i deprimeret tilstand løsnede rebene og skylledes overbord. Efter Harald Molkte har ca. en snes kunstnere tolket deres indtryk fra den grønlandske motivverden, med Ernst Hansen som den kunstner, der fra sine fem rejser mest karakterfuldt har tegnet mennesketyper, dyreformer og fjeldnatur, i sort-hvide kontraster - skarpsindigt og enkelt som grønlandsk primitiv tilværelse. Som deltagere i forskellige ekspeditioner har kunstnere haft mulighed for at komme rundt omkring i Grønland, til mere utilgængelige egne i øst- og vestlige områder, på slæderejser eller med båd, ud til en motivverden fjernt fra »alfarvej«, og med dette fået opdagelsens og oplevelsens indtryk som yderligere incitament til kunstnerisk aktivitet. Fra en overvintring i Scoresbysund 1924-25 tegnede og malede Magnus Bengtsson en række billeder, som han brugte til illustrationsmateriale til sin bog »Ene med dyr og mennesker«. I sort-kridt eller farve et storslået portræt af østkystens dramatiske idyl, med isbjørnejagter, snestorme og knugende ensomhedsfølelse som dramatiske højdepunkter. En sort-hvid verden, hvori kunstneren med kridtet fabulerer de fata morgana-agtige indtryk af is og nordlys. I isfjeldets anatomi stivner formerne, men spektrets kølige grønne og blå farver giver de døde formationer liv igen. Strålebundter knækker af, hvor de møder smeltevandsrender, støder mod spir og tårne eller sætter ved nye lysbrydninger monumenter over dyr og mennesker - i synsvinkler, der vækker gru og betagelse på een gang.

Men Grønland har selv frembragt kunstnere, omend trangen til kunstnerisk frembringelse mest er kommet til udtryk i klædedragten og forarbejdningen af amuletter. For mere end hundrede år siden lavede man træsnit af stor skønhed - som Aron fra

1-5-52 - Alex Secher -

Snesputo. Godthaab

Kangeq, der, tilskyndet af dr. Rink, som sendte ham træ og værktøj, skar henved 60 illustrationer, og disse anvendtes i bl. a. »Atuagagdliutit«. Efter 1900-tallet inspireres de første grønlandske kunstnere af deres eget lands natur og liv, og med Jacob Danielsen opstår en stor og fin skildrer af fangerliv og fangstteknik. En livfuld og kunstnerisk fremstiller af billedserier, værdifulde også med deres etnografiske indhold.

Grønlændernes billedglæde er jo velkendt. Ideen med at tapetsere huse og tørvehytter indvendig med avisbilleder har vel den betydning - ved siden af at lune - også at glæde beboerne, omend ikke altid ud fra kræsen smag. Jeg har selv æren af at være repræsenteret med avisbilleder i en tørvehytte i Upernavik. Fra mit første ophold i Grønland havde jeg tegnet billeder i »Godthaab Avis« og i »Nup avisia«, så nogle eksemplarer har forvildet sig nordpå, tilsyneladende til glæde for en grønlanderfamilie. At grønlænderne tillige er et interesseret og oplagt publikum, fik jeg bevis for på den udstilling, jeg før min afrejse nåede at arrangere i Godthåb. Efter fingeraftrykkene på billederne kunne det nøjagtige besøgstal tælles.

Tegninger hober sig op, og med en samlers lidenskab lægges blad på blad, altsammen ud fra den betragtning: at det jo ikke er godt at vide, hvornår man ser Grønland igen. Trods det, at menneskelige indgreb i fjeldnaturen kun kan virke som myggestik i den

Christianshaab 29-6-55

megen gnejs og granit, da er det synligt, at der er kommet nye linier ind i fjeldets. Radiomaster og olietanke er vel nødvendige linier i et strengt ornament - som telefonpæle er det i uberørt vestjydsk natur. Gaffeltrucks og jordhytter er vekslende elementer i billedet, de tegner også deres konturer ind i landskabets. En ny verden i en gammel, men kunstneren behøver blot at bevæge sig en smule, forrykke billedet, så har han igen den eventyrlige motivverden, hjertefjeldene, kløfterne og hele den furede profil.

Og let fortumlet over megen grønlandsk gæstfrihed modtager jeg fra kanten af himmelranden Grønlands finale: Indlandsisens hvidgrønne ryg - med ornamentet af sorte nunatakker.